

Σεμ. 8. 899d-900d: θεϊσμός.

23.11.2016

Οι θεωρίες όσων αμφισβητούν την ύπαρξη των θεών και ιδιαίτερα τα σημεία που σκανδαλίζουν τον Πλάτωνα (σχέση ύλης και ψυχής, πρωταρχική κίνηση, ουράνια σώματα) αναλύθηκαν στα προηγούμενα κεφάλαια. Πλέον η συζήτηση στρέφεται σε όσους απορρίπτουν την ύπαρξη θείας πρόνοιας, μολονότι αποδέχονται την ύπαρξη θεών (θεϊσμός). Αυτή η αντίληψη ήταν αρκετά διαδεδομένη στην αρχαιότητα (πρβ. Ευριπίδης, *Βελλεροφών*) και απέκτησε φιλοσοφική υπόσταση αργότερα με τους Επικούρειους που πίστευαν ότι οι θεοί είναι μακάρια όντα και για αυτόν τον λόγο δεν αναμειγνύονται στις ανθρώπινες υποθέσεις.

Ο πλατωνικός θεός διαμορφώνει την ύλη στον βαθμό που μπορεί χρησιμοποιώντας ως μοντέλο τις Ιδέες. Είναι, επομένως, *θεός δημιουργός* που είναι οντολογικά κατώτερος από τις Ιδέες και ανώτερος από τα αισθητά. Διακρίνεται για την *τέχνη* του, την ικανότητά του δηλαδή να μεταπλάθει επιδέξια την ύλη, κυρίως κάνοντας εξαιρετικούς μαθηματικούς υπολογισμούς (πρβ. δημιουργία ήλιου και συγκέντρωση φωτιάς στο κατάλληλο σημείο). Επίσης χαρακτηρίζεται από *αγαθότητα*, δηλαδή τα κίνητρά του είναι ευγενή και αποσκοπούν στη δημιουργία ενός κόσμου οργανωμένου που θα φιλοξενεί και θα συντηρεί τα έμβια όντα, ιδιαίτερα τους ανθρώπους. Το τρίτο βασικό χαρακτηριστικό του πλατωνικού θεού είναι η *πρόνοια*, η φροντίδα του και το διαρκές ενδιαφέρον του για το δημιούργημά του. Η απόρριψη της τελευταίας διάστασης του πλατωνικού θεού συνιστά τον δεύτερο τύπο ασέβειας.

Οι άνθρωποι έχουν κάποιου είδους συγγένειας με τον θεό γιατί κατέχουν ψυχή, μέρος της οποίας είναι το *λογιστικόν*, η έδρα των νοητικών λειτουργιών. Το θεϊκό μερίδιο των ανθρώπων είναι ελάχιστο, αλλά όταν ενεργοποιείται ορθά (π.χ. η ουσιαστική κατανόηση της αξίας του δικαίου μας οδηγεί σε καλές πράξεις ενώ η αδικία οφείλεται κατά βάση σε άγνοια) μας βοηθά να μοιάσουμε κάπως στον θεό, όχι όμως και να γίνουμε θεοί. Ηθικός σκοπός του ανθρώπου είναι η καθομοίωση με τον θεό στον βαθμό που αυτό είναι εφικτό (*Θεαίτητος*).

Επιχείρημα θεϊστών

Η αδικία στην ανθρώπινη κοινωνία

1. Αν οι θεοί επιτηρούσαν τις ανθρώπινες πράξεις, οι άδικοι άνθρωποι δεν θα ευτυχούσαν.
2. Οι άδικοι άνθρωποι ορισμένες φορές ευτυχούν.
3. Άρα οι θεοί δεν επιτηρούν τις ανθρώπινες υποθέσεις.

Απάντηση Πλάτωνα: Δεν μπορεί να υπάρχει ευτυχία χωρίς αρετή, όσο πλούτο, δύναμη και υγεία να έχει κάποιος. Παράδειγμα τυράννου ως τον πλέον δυστυχή άνθρωπο.

Ερωτήσεις

31. Μοιάζουν οι άνθρωποι με τον θεό σύμφωνα με τον Πλάτωνα;
32. Τι πιστεύουν οι θεϊστές και γιατί οι θεωρίες τους συγκρούονται με την πλατωνική θεολογία;
33. Ποιο επιχείρημα χρησιμοποιούν οι θεϊστές για να αμφισβητήσουν την ύπαρξη θείας πρόνοιας;